

АНТРОПОЛОГІЧНІ ШУКАННЯ

УДК 130.2; 141.7:[130.2:796]

В. Є. БІЛОГУР^{1*}^{1*}Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (м. Мелітополь)**АНТРОПОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЛЮДИНОВИМІРНОСТІ СПОРТУ ЯК РЕАЛІЗАЦІЇ РОДОВОЇ СУТНОСТІ ЛЮДИНИ**

Мета. Сформувати теоретичні підстави концепту людиновимірності спорту як реалізації родової сутності людини, що є основою становлення нового наукового напрямку спортивної антропології та філософії спорту. **Методологія.** Осмислення проблем людської природи, модусів людського існування у вигляді спортивної діяльності, потенціалу антропологічної картини спортивного світу, у даному випадку, спорту як культури в цілому, дає можливість визначити спорт як діяльність, яка у своїй основі має як позитивні результати, направлені на реалізацію людської сутності, так і деструктивні, що направлені на руйнацію особистості-спортсмена. **Наукова новизна.** Робота полягає у дослідженні недостатньо вивченої теми людиновимірності спорту з антропологічної точки зору. Практичне значення роботи полягає у розробці недостатньо вивченої теми в контексті виконання НДР кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту та спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Богдана Хмельницького «Філософія спорту як нова навчальна дисципліна і новий науковий напрямок», в контексті якої досліджуються проблеми спорту, розвитку спортивних цінностей і світогляду молоді, їх соціалізації у спортивній діяльності. **Висновки.** Упровадження антропологічних засад людиновимірної сутності спорту дозволяє розкрити повноту людської природи, її творчої природи, в результаті чого і відбувається самостановлення особистості. Антропологічні засади людиновимірності спорту як реалізації родової сутності людини направлені на прирощення людського (гуманного) потенціалу, накопичення здорових сил молодого покоління через посередництво розвитку фізичної культури і спорту.

Ключові слова: антропологічні засади, людиновимірність спорту, родова сутність людини, тілесні сили людини, міра людського розвитку, сутнісні сили людини

Актуальність

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Ера глобалізації все більше засвідчує, що характер взаємодії у сучасних умовах природи, суспільства і людини все більше підтверджує висновок про те, що сутність людської природи характеризується невинним стремлінням людини вийти за межі себе і свого світу, намагаючись навіть обійти закони природи та історії. Ця характерна особливість людської природи, яка являється закономірністю формування своїх відносин з оточуючим світом, пов'язана з антропологічними вимірами спорту як реалізації родової сутності людини. Спорт як модус культури – це завжди причетність людини до створеного і створюваного, це спосіб буття індивіда у спортивному світі у його індивідних проявах, в яких людина реалізує свої безкінечні можливості, свою незавершеність і відкритість. Спорт як матриця антропологічного світогляду у сучасних суспіль-

ствах складається з загальної картини її бачення, теоретико-методологічних підходів та практики втілення в реальне життя. Усім існуючим видам спорту притаманний вихід за межі людського існування, в контексті якого долається доцільність обмежених можливостей в кореляції з феноменами-факторами соціуму-екзистенції, направлених на самовдосконалення особистості. Спортивні інтенції людини розвиваються і культивуються її смисложиттєвими запитами, без розкриття яких неможливо зрозуміти антропологічні виміри людиновимірності спорту. О. Хакслі не випадково висловив думку, що спорт може виконувати як творчі, так і руйнівні функції у суспільстві, а в полікультурному соціумі вони все частіше підтверджуються на практиці. На думку К. Бленчерда, агресивні інстинкти завжди являлись невід'ємною частиною людської природи, спортивні відносини є вираженням тиску, влади, підкорення і привілеїв, що в цілому розбентежує антропологічні виміри спорту, так як спорт виступає як інструмент сублимації агресії, особливо у часи

АНТРОПОЛОГІЧНІ ШУКАННЯ

трансформацій та суспільних змін [1, с. 266].

Тому, у нашому дослідженні вперше до соціального простору спорту застосовується нова парадигма світоглядної системи людиновимірності, яка дозволяє виявити міру співвіднесеності тенденцій спорту і потреб у розвитку сутнісних сил людини як їх родової сутності, направлених на формування цілісної особистості спортсмена, що є його підмогою, програмою і дороговказом діянь. Все це дозволяє поглибити *теоретичні уявлення про дискурс феномена спорту, більш точно визначити складові і тенденції розвитку сучасного спортивного мислення і практики спорту, концептуалізації сучасних знань про спорт, що базуються на антропологічних засадах*. Адекватне осмислення даного, достатньо визначального блоку проблем, дозволяє розібратися в особливостях сучасного етапу розвитку спорту, особливостях протистояння світоглядних установок, цінностей, регулятивів і практик, що характеризують спортивне життя сьогодні. Адже заради людини розбудовується суспільство, увесь уклад загальнодержавного та спортивного буття нації, формуються соціогуманістичні засади спорту як загальноцивілізаційного явища [2, с. 582].

Тому сама логіка проблем, особливостей та тенденцій розвитку спорту як специфічної соціальної практики потребує звернення до більш широкого контексту дослідження – соціоантропологічного і соціокультурного, що базуються на концепті людиновимірності. Динамічно зростаюча криза сучасного пороту, сутність якого заключається у тенденції порушення меж людської вимірності, є достатньо великим спонукальним фактором дослідження даного феномена, визначення перспектив його розвитку і виявлення тих засобів, застосування яких дозволяє гуманізувати сферу спорту. Саме з цієї точки зору актуальною є проблема, яка потребує всебічного і ґрунтовного дослідження антропологічних засад спорту (спортивної антропології, фізичної антропології), з однієї сторони, наближення сучасного спорту до меж людиновимірності, а з іншої, подолання зростання загроз, пов'язаних з деструктивними явищами у середовищі спорту, які вивчає антропологія, предметом якої є людина як особливий рід сушого та осмислення проблем людської природи, модусів людського існування, потенціалу антропологічної картини світу, у даному випадку спорту [3, с. 19]. Це і визначає актуальність даного дослідження.

Тема даного наукового дослідження є результатом виконання НДР кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту та спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького «Філософія спорту як нова навчальна дисципліна і новий науковий напрям», в контексті якої досліджуються проблеми спорту, розвитку спортивного мислення, цінностей і світогляду молоді, їх соціалізації у середовищі спорту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Перше використання терміну «антропологія» ми зустрічаємо в античності. Аристотель (384-322 рр. до н.е.) першим вжив його для визначення сфери знань, яка вивчає переважно духовну сторону людської природи. З цим значенням термін проіснував більше тисячоліття. Збереглося воно і до сих пір, наприклад, у релігійному знанні (теології), філософії, багатьох гуманітарних наук (мистецтвознавстві), психології. У 1501 р. світ побачила книга М. Хундта «Антропологія про переваги, природу і властивості людини і про елементи, частини і члени людського тіла». У цьому анатомічному творі термін «антропологія» був вперше застосований у зв'язку з описом виключно фізичної (біологічної) побудови людини. Книга Г. Капелла, яка вийшла у 1533 р. була названа «Антропологія, або розмисли про людську природу». У даній роботі термін «антропологія» вперше супроводжується даними про індивідуальні варіації побудови тіла людини, його індивідуальної плинності. Саме з цього моменту в науці встановлюється подвійне тлумачення антропології: з однієї сторони, як науки про людську душу, з іншої, – як науки про людське тіло, його побудову і багатоманітність. Для нашого дослідження цікавими розробками є твори Х. Ортега-і-Гассета, Й. Хейзінга, в яких утверджується можливість осягнення сутності спорту (культури в цілому) завдяки дослідженню феномена гри, а також вивчення глибинної життєвої активності людини, що вказує навіть на збиткову повноту людських можливостей.

Більш конкретно опис спорту як природної ігрової діяльності належить американським дослідникам А. Інґхем і Дж. Лоу. Аналізуючи соціальні практики спорту як простір розгортання сутнісних сил людини, Ж. Ебер (1925) і А. Пуні (1959) вказують на той соціальний механізм,

АНТРОПОЛОГІЧНІ ШУКАННЯ

який по суті конститує спорт у якості змагальної форми людських взаємовідносин, в умовах зростаючого розриву між цілями і засобами сучасної змагальної практик, актуалізуючи проблеми людиновимірності спорту. При цьому виникає і проблема переосмислення взаємовідносин фізичної культури і спорту у комерційних формах. Спорт як формалізована змагальність, що має легітимний статус, являється актуалізацією онтологічної сутності змагальності у соціальному і культурному бутті. Спортивна змагальність як реалізація родової сутності людини сприяє не тільки збільшенню фізіологічних показників тіла, але й розвиває повноцінну особистість.

Спортивна змагальність представлена роботами В. Видріна, С. Гурвича, Л. Жарова, Ю. Сегала, В. Столярова, Ю. Фоміна. Проблеми пізнання людини досліджували І. Кант, Е. Кассіпер, О. Больнов, Ю. Габермас, Б. Г. Юдін, В. Г. Табачковський, А. І. Уйомов, К. Ю. Райда, Ф. В. Лазарев, Н. В. Хамітов, Л. Е. Моторіна, Н. В. Омельченко та ін. Філософсько-антропологічний аспект наукового пізнання ґрунтовно досліджений в роботах таких авторів, як В. П. Андрущенко, Е. К. Бистрицький, І. В. Бичко, І. В. Бойченко, М. М. Верников, В. С. Горський, Л. В. Губернський, І. Я. Матковська, М. С. Дмитрієва, С. Б. Кримський. Екзистенційні виміри філософсько-антропологічного пізнання знаходимо у творчій спадщині В. Шинкарука. Значний внесок в розробку низки загальних проблем методології наукового пізнання внесли В. І. Подшивалкіна, М. В. Попович, О. П. Пунченко, А. І. Уйомов, А. Ю. Цофнас, але поки що не зроблений розгорнутий методологічний аналіз теоретичних підвалин сучасної антропології, застосований до аналізу такого феномена, як спорт.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Антропологічні виміри людиновимірності спорту як реалізації родової сутності людини виступають частиною більш широкої сфери – сфери фізичної культури, яка покликана перетворювати природне начало людини та його культурно й антропологічно оформлену тілесність, тобто трансформувати морфологічні характеристики тіла у відповідності з культурним ідеалом. Саме через посередництво спорту фізична культура виконує функцію людиновимірності, яка являється однією з складових функцій розвитку і удосконалення людської тілес-

ності, направленої на реалізацію сутнісних сил людини, що є виявленням її родової суті. Родова сутність людини не досліджувалася в соціогуманітарних науках, тим більше у її кореляції зі спортом.

Мета

Мета статті – сформулювати теоретичні підстави концепту людиновимірності спорту як реалізації родової сутності людини, що є основою становлення нового наукового напрямку спортивна антропологія та філософія спорту.

Формулювання цілей статті (постановка завдання):

- розкрити родові ознаки людини, націлені на виявлення її родової сутності;
- уточнити теоретичні уявлення про основні характеристики феномена спорту, визначивши складові і тенденції розвитку сучасного спортивного мислення і практики спорту, концептуалізації сучасних знань про спорт, що базуються на антропологічних засадах;
- виявити площини, в яких розгортаються антропологічні виміри людиновимірності;
- проаналізувати проблеми приросту людського (гуманного) потенціалу, накопичення здорових сил молодого покоління, що розвиваються через посередництво розвитку фізичної культури і спорту.

Виклад основного матеріалу

У наш час зростає значення такого виду антропології, як спортивна, яка вивчає закономірності морфологічних і функціональних змін, що відбуваються в організмі людини під впливом спортивної діяльності. Основний метод пізнання – метод антропометрії чи соматометрії – вимірів живої людини, для яких велику роль відіграють такі науки, як анатомія і фізіологія, генетика і психологія, біометрія і біофізика. У наш час без антропології не мислима ні медицина, ні археологія, ні філософія.

Нами досліджується проблематика, пов'язана з аналізом місця людини у сучасному спорті і міра співвідношення різних сторін його природи в дихотомії «біологічне-соціальне», «фізичне-духовне», що також впливає на розвиток родової сутності людини. Вітчизняна філософія спорту намагається подолати вузькі рамки відношення до індивіда тільки як носія лише фізичних якостей, базуючись на ідеї біосоціальної природи людини, але й можливості

АНТРОПОЛОГІЧНІ ШУКАННЯ

формувати особистість як духовно-тілесну цілісність. Тому, на нашу думку, місце спорту в онтологічному просторі культури визначається, перш за все, його здатністю виявляти межі максимальної реалізації можливостей, якими володіє людська тілесність. При цьому, при визначенні антропологічних засад спорту краще підійти зі сторони реалізації потреб і мотивацій, постільки у потребах можливо вийти за межі можливостей та при докладанні для цього всіх сил і здібностей. Тому у спорті закладені можливості реалізації людиновимірної функції культури. Аналіз людиновимірності засвідчив, що нині спортивне осмислення природи людини все більшою мірою прориває вузький горизонт суто земного, природно-тваринного існування людини, входячи в простір більш глибоких інтерпретацій реалізації родової сутності людини. Сучасний спорт упритул підійшов до виявлення меж людиновимірності, так як він дає максимальні навантаження для тіла і духу, що дозволяє вважати його одним з ареалів антропологічної межі (термін С. Хоружого). За межами цієї межі - вихід в інший вимір по відношенню до нормального людського життя: в смерть, травму, кризу самосвідомості. Порушення людиновимірності вносить у спорт елемент антигуманності, руйнування всього людського, породження негативних стимулів для розвитку особистості. Дух змагальності моделює ситуацію людського самовизначення, яке здійснюється в системі «Я-Інший» чи «Я-Інші», тому самовизначення можливо, якщо «Я» зіставляє свої показники з Іншими. Сьогодні як ніколи зростає соціальна цінність спорту і займатися цим видом діяльності стає все більш престижним. Як відмічає В. Г. Кремінь, «Ринкова економіка забезпечує колосальний викид людської енергії – як руйнівної, так і творчої, але також наповнює енергією сам капітал. Людська енергія і капітал «зійшлись» разом, стимулюючи один одного. Капітал, завдяки якому стоїть всеохоплююча мета – гроші, а за ними багатство, вигода, бізнес, добробут, втягнув в себе людину, захопив її, в певному роді пригнітив її, зняв всі заборони, які заважають погоні за грошима, Отже, за владою і статусом. На арену життя вийшла в повному смислі слова нова людина – прагматична [4, с. 14].

Антропологічні виміри людиновимірності спорту як реалізації родової сутності людини виходять на концепцію міри людського роду,

яка є зв'язуючою ланкою між гуманітарною наукою антропономією і суспільною наукою антропологією. Якщо антропологія у принципі покликана вивчати родові якості людства, то антропономія досліджує якості людського індивіда (у нашому розумінні спортсмена). Діалектичний зв'язок загального і окремого дозволяє відмітити, що якості людського роду (загальне) властиві і кожному людському індивіду (окреме). Дослідження міри людського роду передбачає виявлення і обґрунтування таких якостей людини, які являються його родовими сутнісними силами і характеризують кожну людину. Дослідження сукупності якостей, ознак людського роду дають можливість виявити чотири таких соціальних константи: свідомість, мова, спілкування і діяльність, так як всі інші якості не являються родовими, чи являються модусами, видами названих якостей як сутнісних. На нашу думку, слід виділити чотири родових ознак людини, націлених на виявлення її родової сутності: 1) свідомість як властивість мозку спортсмена відображати дійсність в спортивних образах і мові, що слугує регулятором людської життєдіяльності на спортивному рівні і володіє різним об'ємом; 2) мова спортсмена як знакова система для вираження думок, здійснення соціальних комунікацій і творчого мислення, що виконує функції – експресивну, комунікативну, творчу; 3) спілкування як вся сукупність комунікацій спортсмена, яка визначається інформаційними, праксеологічними та аксіологічними чинниками, що виражають три підсистеми соціального досвіду людства – знання, уміння і соціальні установки; 4) діяльність як доцільна взаємодія людини з предметним спортивним світом, що базується на свідомості, мові і спілкуванні, що являє собою інтегративну якість людини і об'єднує у функціональному комплексі всі родові якості людини і виводить антропологічні засади дослідження на вісім компонентів – суб'єкта, об'єкта, засобів, процесу, умов, результату, системи і середовища. Все вище перераховане допомагає поглибити антропологічні засади людиновимірності спорту як реалізації родової сутності людини, показати зв'язок спортивної діяльності зі свідомістю спортсмена, мовою та його спілкуванням, що в цілому направлено на підвищення культури самосвідомості, сприяти пошуку людиною істини свого буття [5, с. 25].

Ця характерна особливість людської природи, яка являється основою антропологічних за-

АНТРОПОЛОГІЧНІ ШУКАННЯ

сад людиновимірності спорту, породжує проблему дуалізму трансгресивної творчості, яка, з однієї сторони, є позитивною, так як розширює сферу самореалізації людини та її родової сутності, а з іншої, – діє негативно, адже часто руйнує людську природу і сприяє виходу деструктивних інтенцій людини. Саме у цьому закладена основа проблематизації людиновимірності світу у його антропологічних засадах, сформованих людиною у вигляді різноманітних соціальних практик, однією з яких і є спорт. Головна загроза, яка може виникнути перед людиною, – це загроза людини перейти у вимір нелюдиновимірний, у якому стикаються людина, природа і суспільство. Тому в основі антропологічних засад людиновимірності спорту – сучасна людина, яка повинна знайти шанс і зрозуміти себе, сформувати простір суспільно здійснюваних духовних і фізичних пошуків, націлених на гуманізацію суспільного капіталу як інтегруючого фактору гуманізації людського розвитку. «У даному випадку під гуманізацією суспільного капіталу ми розуміємо об'єктивно існуючу в тому чи іншому суспільстві можливість впливу соціальних суб'єктів на сукупний ресурс, створюючи в такий спосіб, необхідні передумови для гармонійного розвитку людської особистості, соціально значимих здібностей людини» [6, с. 296-297].

Антропологічні виміри людиновимірності включають дві площини: 1) світ, що розглядається як реальність, обмежена можливостями людини; 2) світ, що розглядається як обмеженість самої людини, пов'язаної з безмежністю можливостей (термін «спортивна ємкість» як вмістилище фізичних і духовних сил). Тому суттєва сторона людиновимірності у сфері спорту полягає у визначенні міри співвіднесеності гранично виражених, природних даних, і культурно модифікованих тілесних властивостей людини, можливостей її оперативного інтелекту, а також, безумовно, психічних характеристик особистості (волі, стійкості, терпіння, витривалості) і моральних якостей (почуття відповідальності, товаришкості, обов'язку), співвіднесених з принципами гармонії і цілісності людини.

Для спорту вона є головною функцією, яка виражає її природу, завдяки якій розвиваються фізичні і ментальні можливості, якими володіє людина. Антропологічні виміри людиновимірності спорту як реалізації родової сутності людини направлені на поглиблення антропологіч-

них уявлень, що знаходяться в основі відношення до людини як істоти соціально-біологічної, навички якої базуються на культивуванні тілесних сил людини. Згідно зі своїми основними інтенціями спорт являється простором розгортання сутнісних сил спортсмена, націлених на зберігаючи природно детерміновану його антропологічну цілісність, в основі якої розширення спортивних можливостей. *Це пояснюється тим, що у сучасному світі в останні роки зростає інтерес у рамках спортивної антропології до людської тілесності, що формується інститутом спорту, до збереження і укріплення здоров'я і формування здорового способу життя.* Цей інтерес зберігається у багатоманітних формах і базується на концепції людського потенціалу. Реальні форми приросту людського потенціалу через посередництво фізичної культури і спорту операціоналізуються у процесах ефективної соціалізації молоді, у процесах продовження активного періоду життя і працездатності, у процесах професіоналізації становлення особистості-спортсмена в системі висококваліфікованої праці [7, с. 119].

Все це необхідно у зв'язку з тим, що сучасному спорту властива орієнтація на технократичні тенденції та ідеали, що передбачають можливість змінювати людську тілесність штучним (синтетичним, сурогатним, фальшивим) шляхом, що направлене на формування «квазі-людини» на основі використання сучасних надсучасних технологій. Все це приводить до порушення людиновимірності, яка повинна складати гуманістичну спрямованість спортивної діяльності. Тому сучасний спорт зберігає різницю соціокультурних і соціоантропологічних вимірів, які мають різний потенціал людиновимірності. З однієї сторони, спорт направлений на змагальність у сфері фізичних і психологічних можливостей людини, носить активістський, атональний характер. Культ успіху поряд з культом тіла виступає найважливішою цінністю, що мотивує спортсмена, який завжди прагне до максимального результату, який означає перемогу. З іншої, спорт як складна практика духовно-тілесного удосконалення, базується на особливому типі світогляду, що пов'язує у єдиний вузол людину і одухотворену природу, що проявляється у спорті східної культури. Перспективи гуманізації спорту пов'язані у наші дні з необхідністю дослідження олімпійської ідеї холізму – ідеалу цілісного людського розвитку на основі цінностей чесності і справедливості,

АНТРОПОЛОГІЧНІ ШУКАННЯ

якими повинні керуватися не тільки спортсмени, але й судді і вболівальники. В той же час гуманізація спорту передбачає існування не тільки «великого», але й масового спорту, здатного втягнути у чесну змагальність мільйони людей [8, с. 75].

Наукова новизна

Наукова новизна дослідження полягає у дослідженні недостатньо вивченої теми людиновимірності спорту з антропологічної точки зору. Практичне значення роботи полягає у розробці недостатньо вивченої теми в контексті виконання НДР кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту та спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Богдана Хмельницького «Філософія спорту як нова навчальна дисципліна і новий науковий напрямок», в контексті якої досліджуються проблеми спорту, розвитку спортивних цінностей і світогляду молоді, їх соціалізації у спортивній діяльності.

Висновки

Висновки даного дослідження:

1. Таким чином, в основі антропологічних засад людиновимірної сутності спорту зростання людяності, що визначається як розкриття повноти людської природи, творчої природи людини, здійснення творчого акту у відношенні до самого себе, в результаті чого і відбувається самостановлення особистості спортсмена. Пошук нових шляхів у філософії спорту пов'язаний з «поворотом до людини», постійним пошуком міри, направленої на коригування людської природи завдяки спорту, самоздійснення і самостановлення індивіда як родової сутності, зростання культури буття індивіда. Не випадково М. Шелер відзначав, що в основі розвитку культури він вбачає зростання людяності, що розкривається як повнота людської природи, розкриття творчої природи людини, що пов'язана з духовністю і протистоїть об'єктивізації, іншими словами є одухотворенням всього життя людини, в результаті чого ніколи не зупиняється процес «становлення людини», а отже і гуманізації як людини, так і соціуму. Тому під антропоцентризмом розуміється співвідношення зв'язків «людина-Абсолют», при якому людина стає висхідною точкою підрахунку в розумінні антропологічних засад людиновимірності спорту як реалізації родової сутності людини.

2. Спорт починає виступати і як спосіб залучення інших країн до цінностей індустріальної і постіндустріальної цивілізації. Змінюється і тип спортсмена, який представляє собою інтернаціональний тип, що символізує переваги цивілізації. І все ж таки тільки те суспільство здатне реалізувати гуманістичні начала у спорті, які орієнтуються на розвиток творчих потенцій людини, а не на вузько прагматичні інтереси. Тому спорт повинен відображати не тільки позитивний смисл індустріальної цивілізації, який полягає в її спрямованості на аксіологічні цінності, але й антропологічний смисл.

4. Сьогодні формується нова культурно-антропологічна модель «людини відпочиваючої», яка прийшла на зміну моделі «людини працюючої», в контексті якої реалізується образ людини-спортсмена як активного, емоційного, енергійного, готового до пошуку нових емоційних та естетичних стандартів. При цьому різні види спорту є своєрідним культурним індикатором, що фіксує належність індивіда до тієї чи іншої культурної матриці. Різні види спорту, в яких людина самореалізує себе, утворюють символічну систему, яка, згідно з П. Бурдьє, «відповідає простору соціальних і культурних позицій».

5. Антропологічну парадигму у спорті цікавить проблема приросту людського (гуманного) потенціалу, накопичення здорових сил молодого покоління через посередництво розвитку фізичної культури і спорту, що дозволяє виявляти механізми ефективності людського потенціалу в умовах трансформації сучасного українського суспільства, ефективності функціонування людського інтелекту в цілому, соціальних та економічних інвестицій в людський ресурс.

6. Антропологічну парадигму у спорті цікавить проблема приросту людського (гуманного) потенціалу, накопичення здорових сил молодого покоління через посередництво розвитку фізичної культури і спорту, що дозволяє виявляти механізми ефективності людського потенціалу в умовах трансформації сучасного українського суспільства, ефективності функціонування людського інтелекту в цілому, соціальних та економічних інвестицій в людський спортивний ресурс.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку:

- аналіз філософії спорту як нової навчальної дисципліни і нового наукового напрямку з ан-

АНТРОПОЛОГІЧНІ ШУКАННЯ

тропологічної, аксіологічної, онтологічної та метафізичної точок зору;

- соціально-філософський аналіз спорту як головної субстанції самореалізації особистості та філософія сучасного спорту як сублимативного вираження індивідуальної і соціальної життєдіяльності людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білогур, В. Є. Світоглядні орієнтації студентів: тенденції змін у трансформаційному суспільстві: [Монографія] / В. Є. Білогур. – Дніпропетровськ : Пороги, 2011. – 311 с.
2. Воробьев, А. В. Спорт как цивилизованное явление // Философия и будущее цивилизации: тезисы докладов и выступления IV Российского философского конгресса: в 5 т. – М. : Современные тетради, 2005. – Т. 4. – С. 582.
3. Гусев, С. С. Смысл возможного. Коннотационная семантика / С. С. Гусев. – СПб. : Алетейя, 2002. – 192 с. (Тела мысли).
4. Екзистенційні виміри філософсько-антропологічного пізнання: творча спадщина В. Шинкарука: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 1-4 квітня 2011 р. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Т-во «Знання» України, Ін-т філософ. ім. Г. С. Сковороди НАН України, Ун-т суч. знань. – К. : Т-во «Знання України», 2011. – С. 14.
5. Kretchmar, Scott. Practical philosophy of sport and physical activity. – Champaign, IL : Human Kinetics, 2005. – p. 25.
6. Соснін, О. В. Інвестиції в людський розвиток в умовах глобальної трансформації: навчальний посібник / О. В. Соснін, В. Г. Воронкова, М. А. Ажажа. – Львів : «Магнолія 2006», 2011. – 602 с.
7. Філософсько-антропологічні читання: творча спадщина В. І. Шинкарука та сьогодення (до 80-ліття від дня народження). Частина 1.: [зб. наук. пр.] // Філософські діалоги 2010. – К., 2010. – 316 с.
8. Mark Holowchak; Heather Lynne Reid: Lanham, Md. : Lexington Books, 2011. – p. 75.

В. Е. БИЛОГУР^{1*}

^{1*} Мелитопольский государственный педагогический университет имени Богдана Хмельницкого (г. Мелитополь)

АНТРОПОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВАНИЯ ЧЕЛОВЕКОМЕРНОСТИ СПОРТА КАК РЕАЛИЗАЦИИ РОДОВОЙ СУЩНОСТИ ЧЕЛОВЕКА

Цель. Сформировать теоретические основания концепта человекомерности спорта как реализации родовой сущности человека, что есть основой становления нового научного направления спортивной антропологии и философии спорта. **Методология.** Осмысление проблем человеческой природы, человеческого существования в виде спортивной деятельности, потенциала антропологической картины спортивного мира, в данном случае, спорта как культуры в целом, дает возможность определить спорт как деятельность, которая в своей основе имеет как позитивные результаты, направленные на реализацию человеческой сущности, так и деструктивные, которые направлены на разрушение личности-спортсмена. **Научная новизна** заключается в исследовании недостаточно изученной темы человекомерности спорта с антропологической точки зрения. Практическое значение работы состоит в разработке недостаточно изученной темы в контексте выполнения НИР кафедры теории и методики физического воспитания и спорта и спортивных дисциплин Мелитопольского государственного педагогического университета им. Богдана Хмельницкого «Философия спорта как новая учебная дисциплина и новое научное направление», в контексте которого исследуются проблемы спорта, развития спортивных ценностей и мировоззрения молодежи, их социализации в спортивной деятельности. **Выводы.** Внедрение антропологических оснований человекомерной сущности спорта способствует возможности раскрыть полноту человеческой природы, ее творческой природы в спортивной деятельности, в результате чего и происходит самостановление личности. Антропологические основания человекомерности спорта как реализации родовой сущности человека направлены на увеличение человеческого (гуманного) потенциала, накопления здоровых сил молодого поколения благодаря посредничеству физической культуры и спорта

Ключевые слова: антропологические основания, человекомерность спорта, родовая сущность человека, телесные силы человека, мера человеческого развития, сущностные силы человека

АНТРОПОЛОГІЧНІ ШУКАННЯ

V. YE. BILOGUR^{1*}^{1*}Melitopol State Pedagogical University named after Bogdan Khmelnytsky (Melitopol)**ANTHROPOLOGICAL BASIS OF HUMAN DIMENSION IN SPORT AS THE IMPLEMENTATION OF A PERSON'S GENERIC ESSENCE**

The purpose of the article is to make the theoretical framework of a sportsman dimension concept as the realization of a person's generic essence that is a basis of a new scientific direction formation of sports anthropology and philosophy of sport. **Methodology.** The understanding of human nature problems, human existence in the form of sports activity gives the potential of anthropological picture of the sporting world. In this case sport is considered as a culture which gives a chance to define it as an activity which involves positive results aimed at the realization of human essence as well as destructive ones that are aimed at the destruction of a sportsman personality. **Scientific novelty** is in the research of insufficiently studied theme of sportsman-dimension from the anthropological point of view. Practical value of the work is in elaborating the theme in context of scientific research performance at the department of theory and physical training methods and sports and the disciplines of Melitopol state pedagogical university named after Bogdan Khmelnytsky. Philosophy of sport is a new subject and a new scientific direction, in the context of which the problems of sport, development of sporting values and outlook of the youth, their socialization in the sports activity are explored. **Conclusions** the introduction of the anthropological basis of sportsman-dimension essence in sport promotes the possibility to show entire human nature, its creativity in sporting life, therefore it leads an individual to a self-formation. The anthropological basis of the sportsman-dimension is aimed at the realization of a person's generic essence for increasing the human potential, physical health of young generation due to physical training and sports.

Keywords: anthropological basis of human dimension in sport, generic essence, bodily powers of a man, the measure of human development, essential powers of a man.

REFERENCES

1. Bilohur V.Je. *Svitohljadni orijentaciji studentiv: tendenciji zmin u transformacijnomu suspil'stvi: Monohrafija* [Ideological orientation of students: trends in social transformation]. Dnipropetrovs'k, Porohy Publ., 2011. 311 p.
2. Vorobev A.V. *Sport kak tsivilizovannoe yavlenie* [Sport as a civilized phenomenon] // *Filosofiya i budushchee tsivilizatsii: tezisy dokladov i vystupleniy IV Rossiyskogo filosofskogo kongressa: v 5 t.* Moscow, Sovremennye tetrad Publ., 2005. T. 4. 582 p.
3. Gusev S.S. *Smysl vozmozhnogo. Konnotatsionnaya semantika* [Sense of the possible. Connotationally semantics]. SPb, Aleteyya Publ., 2002. 192 p.
4. *Ekzysytenijni vymiry filofs'ko-antropolohičnoho piznannja: tvorča spadščyna V.Šynkaruka: materialy Mižnar. nauk.-prakt. konf. 1-4 kvitnja 2011 r.* [Existential dimensions of philosophical and anthropological knowledge]. Kyjiv, T-vo «Znannja Ukrainy» Publ., 2011. P. 14.
5. R.Scott Kretchmar /Practical philosophy of sport and physical activity/Champaign, IL : Human Kinetics, 2005. – p. 25.
6. Mark Holowchak; Heather Lynne Reid: Lanham, Md. : Lexington Books, 2011. – p.75.
7. Sosnin O.V., Voronkova V.H., Ažaža M.A. *Investyciji v ljuds'kyj rozvytok v umovax hlobal'noji transformaciji: navčal'nyj posibnyk* [Investment in human development in a global transformation]. L'viv. Mahnolija 2006 Publ., 2011. 602 p.
8. *Filofs'ko-antropolohični čytannja: tvorča spadščyna V.I.Šynkaruka ta s'ohodennja* (do 80-littja vid dnja narodžennja). Častyna 1.: [zb. nauk. pr.] // *Filofs'ki dialogy 2010. K., 2010.* –316 p.

Надійшла до редколегії 20.11.2013

Прийнята до друку 25.12.2013